

Владислав Пузовић: Путевима српске црквене историје. Научно наслеђе проте Стевана Димитријевића

Владислав Пузовић (*1978)

ПУТИ СЕРБСКОЙ ЦЕРКОВНОЙ ИСТОРИИ

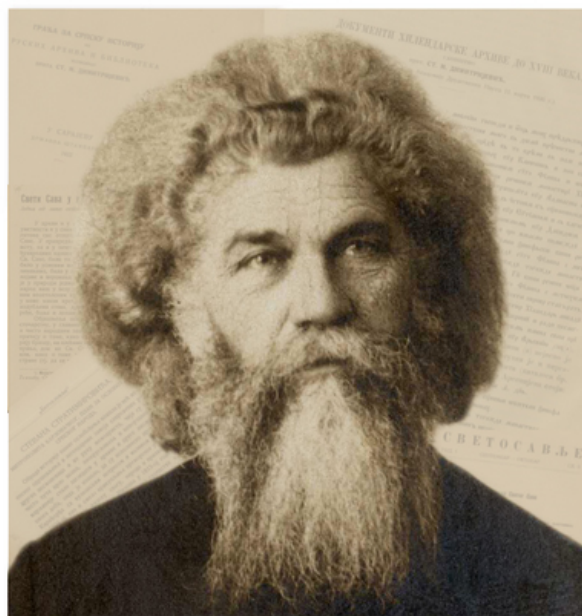
Научное наследие протоиерея Стевана Димитриевича

Владислав Пузовић • ПУТЕВИМА СРПСКЕ ЦРКВЕНЕ ИСТОРИЈЕ
Научно наслеђе проте Стевана Димитријевића

ПУТЕВИМА
СРПСКЕ ЦРКВЕНЕ ИСТОРИЈЕ
Научно наслеђе проте Стевана Димитријевића

Владислав Пузовић

Нова књига у част јубилеја Православног богословског факултета у Београду, посвећена научном наслеђу првог декана проте Стевана Димитријевића.

У нововековној историји наше Цркве посебно место заузима прота Стеван Димитријевић. Дугогодишњи ректор Призренске богословије и први декан Православног богословског факултета у Београду оставио је неизбрисив траг у историји српске црквене просвете, богословља и црквене историографије. Његовом животопису и богатој делатности на различитим пољима до сада је посвећен читав низ радова. Са друге стране, међутим, до сада није било свеобухватне студије у којој се систематски представља и анализира његово богато научно наслеђе. Ако се по народној изреци „слично препознаје сличним“ свакако је за све нас срећна околност да се веома сложеног научно-истраживачког рада, посвећеног научном наслеђу проте Димитријевића и његовом месту у српској богословској и широј научној заједници, прихватио

богослов и црквени историчар Владислав Пузовић.

Студија која је пред нама припада просопографији – бави се личношћу и научним делом једног научника и духовника, кога у првом реду види као свестраног црквеног историчара. Аутор ове студије то чини са једне поодмакле временске дистанце, што на свој начин доприноси објективном сагледавању свега онога што је прота Стеван Димитријевић учинио на пољу наше домаће црквено-историјске науке. То чини веома прегледно и, с тачке гледишта научне историјске критике, веома стручно и професионално. За израду монографије користи, пре свега, све релевантне Димитријевићеве научне радове, данас расуте по различитим јавним и приватним библиотекама, све приказе и рецензије његових дела, расуте по различитим црквеним и научним часописима, као и необјављену архивску грађу из једанаест архива (у Србији, Хиландару и Украјини), помоћу које реконструише његове научне контакте и место у српској науци прве половине двадесетог века.

Широки и разноврсни научни опус проте Димитријевића аутор сагледава тематски, анализирајући научне радове и студије по тематским целинама. Прота је као свршени студент Кијевске духовне академије најпре урадио студију о српско-руским црквеним односима, што је била и тема његове кандидатске дисертације 1898. У писању овог рада искористио је архивску грађу из руских архива, и први пут је ставља на увид стручној научној јавности. То ће бити увод у читав научни циклус протиних радова посвећених српско-руским црквеним везама, који ће обележити целокупну његову научну делатност. Прота Стеван Димитријевић се бавио проучавањем богате архивске грађе манастира Хиландара, где је боравио више пута. Он посебно проучава новију архивску грађу 18. и 19. века, и то чини у сарадњи са Српском краљевском академијом. Успео је да објави 22 документа који се односе на 15, 16. и 17. век, а његов велики подухват преписивања и припреме за штампу 588 хиландарских архивских докумената из 18. века, који, на жалост, из различитих разлога није окончан публикавањем, управо кроз ову монографију сачуван је од заборава. Такође у рукопису, на 254 странице, сачувано је протино дело које се односи на историју Српске Цркве – то су његова предавања на Православном богословском факултету. На овај рукопис, који се чува у Димитријевићевој заоставштини у Архиву САНУ, аутор скреће пажњу као на важно дело српске црквене историографије које би у наредном периоду ваљало објавити. Посебно се прота Димитријевић бавио проучавањем лика и дела Светог Саве. Пратио је народно усмено предање о Св. Сави и записивао га. Дотицао се и неких спорних питања: тонзура Св.

Саве и спаљивање његових моштију – да ли је било једно или два спаљивања – 1594 и 1687. године? Протином заслугом у једном рукопису из 17. века, у манастиру Завали, пронађена је и објављена Служба преноса моштију Светог Саве из Трнова у Милешеву. Писац књиге која је пред читаоцем се исто тако исцрпно бави радовима проте Димитријевића који се односе на новију српску црквену историју, попут радова о патријарху Василију Јовановићу Бркићу, митрополитима Стефану Стратимировићу и Михаилу Јовановићу. Монографија доноси увид и у необјављено научно наслеђе проте Димитријевића, односно радове који су остали у рукопису и чувају се у његовој заоставштини. Кроз читаву студију аутор прати рецепцију Димитријевићевих научних радова у српској научној средини и шире, указујући на тај начин на протино место у српској науци.

Аутор ове драгоцене студије чини посебан осврт и на то како се прота Димитријевић бавио нашим црквеним старинама. Боравећи у Призрену, Скопљу и Солуну, и у другим градовима и местима широм Старе Србије и Македоније, прикупљао је и истраживао старе рукописе, штампане књиге, записе и натписе и све то је слао у Београд. Дао је велики допринос објављивању капиталне збирке Љубомира Стојановића Стари српски записи и натписи, где је приложио близу 500 записа и натписа. С правом су га колеге истраживачи називали да је „творац рукописне ризнице“ Народне библиотеке у Београду, будући да је овој установи приложио неколико стотина рукописа и старих штампаних књига. Даље, на терену је прикупљао грађу о страдању српског свештенства у Првом светском рату за време веома сурове бугарске окупације. Прикупио је један од најобимнијих фондова грађе о страдању Српске Цркве и њеног свештенства у овом рату. Прота се бавио и етнографским истраживањима, прикупљајући податке који се односе на народне обичаје у селима и градовима, а везани су за крсне славе, обичаје о великим празницима, народне литије, заветине. У овим протиним списима има доста црквеноисторијског и литургичког материјала. У протиној заоставштини сачуван је рукопис на ову тему који има близу 2000 страница, а на који се по први пут обраћа пажња у овој монографији. Кроз читаву монографију, пратећи Димитријевићеве циклусе научних радова, аутор је пратио и протине научне везе које је одржавао са бројним значајним српским научницима, дајући на тај начин целовит увид у научни лик првог декана Православног богословског факултета.

Укратко, сумирајући велики научни допринос кроз студиозно разматрање свих научних достигнућа проте Стевана Димитријевића, пре свега црквено-историјских, колега Владислав Пузовић се у име целог Православног

богословског факултета у Београду, чији је први декан био прота Стеван, на неки начин одужује овом великом прегаоцу као узорном примеру који могу и треба да следују нараштаји младих богослова који долазе.

Протојереј-ставрофор проф. др Радомир В. Поповић

Подаци о монографији: Путевима српске црквене историје. Научно наслеђе проте Стевана Димитријевића. Аутор: др Владислав Пузовић. Издавач: Православни богословски факултет Универзитета у Београду. Место и година издања: Београд, 2021. Обим монографије: 286 стр. Тираж: 500 (ISBN 978-86-7405-247-1; COBISS.SR-ID 52360457). Рецензенти: 1) Др Радомир В. Поповић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 2) Др Зоран Ранковић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду 3) Др Мира Радојевић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду; 4) Др Наталија Јурјевна Сухова, редовни професор Богословског факултета Православног Светотихоновског универзитета у Москви.

Садржај: Предговор (7-13); I поглавље: Биографија проте Стевана Димитријевића (15-45) (Школовање и призренски период: од Алексинца и Кијева до Призрена и Солуна 15-34; Београдски период: први декан Православног богословског факултета 35-45); II поглавље: Научни рад проте Стевана Димитријевића (47-172) (Истраживач српско-руских црквених веза 47-66; Рад на истраживању хиландарске архивске грађе 67-91; Писање целовите историје Српске Православне Цркве 92-101; Светосавски научни циклус 102-129; Научни радови из новије српске црквене историје 130-148; Истраживање црквених старина 149-160; Документовање страдања српског свештенства у Првом светском рату 161-167; Етнографске белешке 168-172); III поглавље: Епилог (173-210) (Прота Стеван Димитријевић на путевима српске црквене историографије 173-184; Протоиерей Стеван Димитриевич и его вклад в развитие сербской церковной историографии 185-198; Protopresbyter Stevan Dimitrijevic on the Paths of Serbian Church Historiography 199-210); IV поглавље: Прилози (211-261) (Рецензије Стефана Тимофејевича Голубјева и Алексеја Афанасјевича Дмитријевског на кандидатску дисертацију Стевана Димитријевића 211-221; Библиографија радова проте Стевана Димитријевића 222-235; Архивски документи 237-261); Скраћенице (263); Извори и литература (264-278); Именски регистар (279-284); Белешка о аутору (285-286).